

PRACOVNÍ NESCHOPNOST PRO NEMOC A ÚRAZ V ČESKÉ REPUBLICĚ

za 1. pololetí 2016

Zdravotnictví, pracovní neschopnost

Praha, říjen 2016

Kód publikace: 260004-16

Č. j.: 2196/2016-63

Zpracoval: Odbor statistik rozvoje společnosti

Ředitel odboru: Ing. Martin Mana

Kontaktní osoba: Mgr. Anita Hrivíková, e-mail: anita.hrivikova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další?
Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: [WWW.CZSO.CZ](http://www.czso.cz)

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10 | tel.: 274 051 111 | www.czso.cz
Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 648, 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz
Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz
Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz
Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10 | tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10 | tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice | tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň | tel.: 377 612 108, 377 612 249
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Sportovní 28, 360 01 Karlovy Vary | tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem | tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1 | tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3 | tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservis hk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice | tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava | tel.: 567 109 062, 567 109 080
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno | tel.: 542 528 115, 542 528 105
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc | tel.: 585 731 516, 585 731 509
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava | tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín | tel.: 577 004 931, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Obsah

Textová část

1. Úvod	5
2. Metodika, sledované ukazatele	7
2.1 Metodika.....	7
2.2 Sledované ukazatele.....	8
Dočasná pracovní neschopnost (DPN).....	8
Průměrný počet nemocensky pojištěných.....	8
Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých.....	9
Počet pracovních právních vztahů.....	9
Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti	9
Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti.....	10
Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny.....	10
Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců	10
Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech	10
Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti.....	10
Průměrný denní stav práce neschopných.....	10
3. Shrnutí základních ukazatelů dočasné pracovní neschopnosti v ČR za 1. pololetí 2016.....	11
Příloha č. 1 - Nemocenské pojištění v roce 2016.....	13
Příloha č. 2 - Legislativní změny v nemocenském pojištění v období 1999 - 2016	16
Použité značky.....	20

Tabulková část

Dočasná pracovní neschopnost dle velikosti podniku, sekcí CZ-NACE a krajů ČR

- Tab. 1: Počet nemocensky pojištěných
- Tab. 2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti
- Tab. 3: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti
- Tab. 4: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců
- Tab. 5: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti
- Tab. 6: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ
- Tab. 7: Průměrný denní stav práce neschopných pro nemoc a úraz

Dočasná pracovní neschopnost dle sekcí a oddílů CZ-NACE

- Tab. 8: Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz dle sekcí a oddílů CZ-NACE
- Tab. 9: Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti dle sekcí a oddílů CZ-NACE
- Tab. 10: Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti dle sekcí a oddílů CZ-NACE
- Tab. 11: Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců dle sekcí a oddílů CZ- NACE
- Tab. 12: Průměrné procento pracovní neschopnosti dle sekcí a oddílů CZ-NACE
- Tab. 13: Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ dle sekcí a oddílů CZ-NACE
- Tab. 14: Průměrný denní stav práce neschopných pro nemoc a úraz dle sekcí a oddílů CZ-NACE

Dočasná pracovní neschopnost podle okresů ČR

Tab. 15: Počet nemocensky pojištěných v okresech ČR

Tab. 16: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti v okresech ČR

Tab. 17 Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti v okresech ČR

Tab. 18: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v okresech ČR

Tab. 19: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v okresech ČR

Tab. 20: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ v okresech ČR

Tab. 21: Průměrný denní stav práce neschopných pro nemoc a úraz v okresech ČR

Dočasná pracovní neschopnost OSVČ (nemocensky pojištěných)

Tab. 22: Počet nemocensky pojištěných OSVČ

Tab. 23: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti OSVČ

Tab. 24: Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti OSVČ

Tab. 25: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti OSVČ na 100 pojištěnců

Tab. 26: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti OSVČ

Tab. 27: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ OSVČ

Tab. 27: Průměrný denní stav práce neschopných pro nemoc a úraz u OSVČ

Pracovní úrazovost mladistvých

Tab. 29: Pracovní úrazovost mladistvých

Pracovní úrazy s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny

Tab. 30: Pracovní úrazy s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny

1. Úvod

Publikace Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v ČR v 1. pololetí 2016 nabízí základní přehled o dočasné pracovní neschopnosti obyvatel ČR z důvodu nemoci či úrazu v 1. pololetí 2016.

Data o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz vycházejí ze **společného zpracování údajů České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) a Českého statistického úřadu (ČSÚ)** a jsou publikována vždy za 1. pololetí sledovaného roku (v termínu 31. 10. 2016) a v kumulaci za celý rok (v termínu 31. 05. 2017)¹.

Publikace přináší data o nově hlášených případech dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz a související ukazatele, např. průměrný počet nemocensky pojištěných osob, průměrné procento pracovní neschopnosti, počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti, průměrnou dobu trvání jednoho případu pracovní neschopnosti, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 nemocensky pojištěných osob či počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než tři dny.

Evidované případy dočasné pracovní neschopnosti a související ukazatele jsou ČSÚ zpracovány v členění podle sídla (na úrovni krajů a okresů dle klasifikace CZ NUTS), velikosti (dle počtu zaměstnanců) a převažující ekonomické činnosti (na úrovni sekcí a oddílů odvětvové klasifikace CZ-NACE) zaměstnavatele osob nemocensky pojištěných. Rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Základní časové řady statistik dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR jsou sledovány Českým statistickým úřadem již od roku 1963. Do roku 2011 byly statistické údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz zjišťovány prostřednictvím státního statistického výkazu Nem Úr 1-02. V důsledku snižování administrativní náročnosti a zátěže zpravodajských jednotek byl Výkaz o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz Nem Úr 1-02 nahrazen údaji dostupnými z administrativních zdrojů.

Počínaje rokem 2012, zajišťuje Český statistický úřad na základě smluvního ujednání s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Českou správou sociálního zabezpečení údaje pro statistiku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz zpracováním dat z administrativního zdroje Informačního systému ČSSZ.

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této publikace jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím formuláře „*Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti*“ (tzv. „neschopenka“), který vyplňuje ošetřující lékař. Jsou tak evidována veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob. Administrativní data Informačního systému ČSSZ obsahují údaje za všechny zaměstnance, ať již zaměstnané právníkou či fyzickou osobou² i data za osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Zaměstnanci jsou povinně účastni nemocenského pojištění, na rozdíl od OSVČ, jejichž nemocenské pojištění zůstává dobrovolné.

Kromě statistiky nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti zpracovávané ČSÚ jsou z evidence ČSSZ zpracovávány a publikovány také údaje o ukončených případech pracovní neschopnosti, které zpracovává Ústav zdravotnických informací České republiky (ÚZIS ČR) <http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-statistika/pracovni-neschopnost>. Obdobné statistiky ukončených případů pracovní neschopnosti sleduje a zpracovává přímo i Česká správa sociálního zabezpečení <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/nemocenska-statistika/>. Na rozdíl od statistik nově hlášených případů dočasné neschopnosti, které zajišťuje a zpracovává ČSÚ, zaznamenává a zjišťuje

¹ Roční publikaci s daty za rok 2015 lze nalézt na <https://www.czso.cz/csu/czso/pracovni-neschopnost-pro-nemoc-a-uraz-v-ceske-republice-data-za-rok-2015>

² V údajích ČSSZ nejsou zahrnuti příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáky z povolání (§ 5 písm. a) bod 2 zákona č.187/2006 Sb.).

ÚZIS ČR dočasné pracovní neschopnosti z dat ČSSZ pouze pro případy ukončené ve sledovaném roce. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti mezi oběma zdroji jsou dány odlišnou metodikou sběru dat.

Publikace Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v ČR v 1. pololetí 2016 je členěna na textovou a tabulkovou část.

Textová část obsahuje popis metodiky zpracování dat dočasné pracovní neschopnosti prostřednictvím systémů ČSSZ a ČSÚ, podrobné vysvětlení sledovaných indikátorů a pro pololetní data stručné shrnutí základních ukazatelů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR za 1. pololetí 2016. Vývoj dočasné pracovní neschopnosti v ČR s daty za celý rok je uveřejněn v analýze, která se podrobněji věnuje jednotlivým sledovaným indikátorům.

Dlouhodobý vývoj dočasné pracovní neschopnosti je významně ovlivňován legislativními změnami, týkajícími se výši dávek nemocenského pojištění a počátku jeho poskytování. Informace k související legislativě lze nalézt v přílohách textové části publikace. V **příloze č. 1.** jsou uvedeny podrobné informace k aktuální legislativě týkající se nemocenského pojištění, zejm. zákonu č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Legislativní změny, které byly přijaté v systému nemocenského pojištění v období mezi lety 1999 – 2016 jsou uvedeny v **příloze č. 2.**

Tabulková část publikace obsahuje datové výstupy o dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v členění dle:

- krajů a okresů ČR (dle klasifikace CZ-NUTS)
- převažující ekonomické činnosti (na úrovni sekcí či oddílů CZ-NACE)
- velikosti podniku (dle počtu zaměstnanců)
- pohlaví nemocensky pojištěných osob
- postavení v zaměstnání nemocensky pojištěných osob (zaměstnanci, OSVČ)

Tabulková část dále obsahuje data o pracovní úrazovosti s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny v členění dle krajů ČR, se samostatným výstupem o pracovní úrazovosti mladistvých.

Údaje o dočasné pracovní neschopnosti jsou v této publikaci prezentovány v obdobném rozsahu a třídění jako v předešlých letech. Vzhledem k výši uvedenému přechodu ze sběru dat prostřednictvím výkazu ČSÚ na administrativní zdroj Informačního systému ČSSZ v roce 2012 však **nejsou některé dříve sledované ukazatele od roku 2012 dále zjišťovány**. Tyto ukazatele však lze nalézt ve výstupech následujících administrativních zdrojů a dat z registrů:

- *Náklady na závodní preventivní péči* – ukazatel je od roku 2012 zařazen do statistického zjišťování ČSÚ v rámci výkazu ÚNP 4-01;
- *Náhrady a přirážky hrazené zaměstnavatelem za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání* – údaje jsou dostupné ze standardních sestav Ministerstva financí (MF);
- *Kategorizace prací dle míry rizika* – statistická evidence prací dle míry rizika je od roku 2012 zajišťována Registrem kategorizace prací (IS KaPr) pro Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)
- *Smrtelná pracovní úrazovost* – data jsou pravidelně uveřejňována v analýze Výzkumného ústavu bezpečnosti práce (VÚBP) a Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) s názvem „Analýza smrtelné pracovní úrazovosti v České republice“;
- *Nemoci z povolání* – data jsou pravidelně uveřejňována v analýze Státního zdravotního ústavu (SZÚ) „Nemoci z povolání v České republice“.

2. Metodika, sledované ukazatele

2.1 Metodika

Statistické údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz dostupné ve výstupech Českého statistického úřadu (ČSÚ) jsou zajišťovány zpracováním dat z Informačního systému České správy sociálního zabezpečení (IS ČSSZ). Data jsou zjišťována a publikována vždy za 1. pololetí a v kumulaci za celý rok.

Data o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR byla od roku 1963 až do roku 2011 zajišťována statistickým zjišťováním v oblasti pracovní neschopnosti a úrazovosti, státním statistickým Výkazem ČSÚ Nem Úr 1-02 o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz, jehož výsledky byly doplněné údaji z administrativního zdroje IS ČSSZ. V důsledku snižování administrativní náročnosti a zátěže zpravodajských jednotek, nebyl Výkaz o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz Nem Úr 1-02 v roce 2012 zařazen do Programu statistických zjišťování a byla ukončena jeho působnost. Zjišťované údaje byly nahrazeny daty z administrativních zdrojů. Z důvodu změny metodiky a odlišného sběru a zpracování dat nejsou data od roku 2012 plně srovnatelná s údaji za předchozí období. V návaznosti na ukončení Statistického zjišťování pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz Nem Úr 1-02, kdy byly poslední údaje tímto výkazem zjišťovány za rok 2011, byla pro srovnatelnost časových řad do roku 2011, vypracována analýza ČSÚ „[Vývoj pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v letech 2004 - 2011](#)“, obsahově navazující na analýzu popisující vývoj předchozích let „[Vývoj pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v letech 1990 - 2003](#)“.

Počínaje rokem 2012 zajišťuje ČSÚ na základě smluvního ujednání s ČSSZ a MPSV údaje pro statistiku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz zpracováním dat z administrativního zdroje Informačního systému ČSSZ.

Vstupním zdrojem pro zpracování dat jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz z Informačního systému ČSSZ, nahlášené ČSSZ prostřednictvím formuláře „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“³ (tzv. „neschopenka“), který vyplňuje ošetřující lékař.

Administrativní data Informačního systému ČSSZ obsahují údaje za všechny zaměstnance, ať již zaměstnané právnickou či fyzickou osobou i data za osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Výjimku tvoří příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáky z povolání (§ 5 písm. a) bod 2 zákona č.187/2006 Sb.), kteří v údajích ČSSZ nejsou zahrnuti.

Česká správa sociálního zabezpečení za účelem zajištění statistiky dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz poskytuje Českému statistickému úřadu datové soubory administrativních agregovaných dat o dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a OSVČ, které jsou na ČSÚ dále zpracovány a doplněny s využitím informací z Registru ekonomických subjektů.

Data o nově hlášených případech dočasné pracovní neschopnosti a související ukazatele, jsou ČSÚ dále zpracovány v členění podle pohlaví, sídla (na úrovni krajů a okresů dle klasifikace CZ NUTS), velikosti (dle počtu zaměstnanců) a převažující ekonomické činnosti (na úrovni sekcí a oddílů odvětvové klasifikace CZ-NACE) zaměstnavatele osob nemocensky pojištěných. Rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti.

³ Podrobné informace k tiskopisu Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti lze nalézt na internetových stránkách ČSSZ <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/novy-zakon-o-nemocenskem-pojisteni/informace-k-novym-tiskopisum-vyplnovanymi-osestrujicimi-lekari.htm>

2.2 Sledované ukazatele

Dočasná pracovní neschopnost (DPN)

Dočasná pracovní neschopnost je stav člověka, který je lékařem ze zdravotních důvodů dočasně uznán neschopným k výkonu svého dosavadního zaměstnání. Ošetřující lékař zdůvodní dočasnou pracovní neschopnost uvedením jedné z následujících kategorií na formuláři „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“:

- **nemoc** - za případy dočasně pracovní neschopnosti pro nemoc jsou považovány všechny případy nemoci a úrazu podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10). Kategorie nemoc zahrnuje kromě nemocí též úrazy, které nejsou lékařem, který vyplňuje formulář Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti, vyhodnocené jako pracovní úraz či ostatní úraz (poškození zdraví, na jehož následky je postižený v dočasné pracovní neschopnosti).
- **pracovní úrazy** - pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt, které byly zaměstnanci způsobeny nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením vnějších vlivů nebo vlastní tělesné síly při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 380 odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce).
- **ostatní úrazy** – za ostatní úrazy jsou považovány případy poškození zdraví, na jehož následky je postižený v dočasné pracovní neschopnosti, které však lékařem nebyly vyhodnoceny jako pracovní úraz (§ 380 odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce).

Průměrný počet nemocensky pojištěných

Ukazatel představuje průměrný počet osob, které jsou nemocensky pojištěny podle § 2 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů a osoby samostatně výdělečně činné pojištěné podle § 145a až 145f zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení v úplném znění. Zahrnuje počet nemocensky pojištěných osob, které byly alespoň po 1 den vykazovaného období nemocensky pojištěné u daného zaměstnavatele na jeho mzdové účtárně. Definice nemocensky pojištěných osob je vymezena v § 5 zákona č. 187/2006 Sb., nemocenském pojištění a v § 6 až 10 citovaného zákona (položka tedy zahrnuje i osoby pobírající dávku ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a osoby vykonávající zaměstnání malého rozsahu). Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou zahrnovány ženy na mateřské dovolené ani vojáci základní vojenské služby. Nejsou započteni příslušníci dle bodu 2 písmene a) § 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, tj. příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru, Celní správy, Vězeňské služby, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáci z povolání.

V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovních poměrů.

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob = počet dní nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období / počet kalendářních dní ve vykazovaném období.

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých

Ukazatel představuje průměrný počet mladistvých nemocensky pojištěných zaměstnanců do 18 let včetně (zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce § 163)

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých = počet dní nemocenského pojištění mladistvých ve vykazovaném období / počet kalendářních dní ve vykazovaném období.

Počet pracovně právních pojistných vztahů

Ukazatel udává celkový počet pojistných vztahů nemocensky pojištěných osob, které byly alespoň 1 den vykazovaného období nemocensky pojištěné u daného zaměstnavatele na jeho mzdové účtárně. U zaměstnanců právnických osob a zaměstnanců fyzických osob se započítávají pojistné vztahy všech zaměstnanců nemocensky pojištěných dle § 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění a kteří jsou účastny pojištění dle § 6 až 10 citovaného zákona (položka tedy zahrnuje i osoby pobírající dávku ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a osoby vykonávající zaměstnání malého rozsahu). Nejsou započtení příslušníci dle bodu 2 písmene a) § 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, tj., příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru, Celní správy, Vězeňské služby, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáci z povolání.

V případě více pojistných vztahů jedné osoby na dané mzdové účtárně se započtou všechny takové pojistné vztahy. Pokud se však pojistné vztahy shodného druhu jedné osoby u jednoho zaměstnavatele překrývají nebo navazují bez mezery je jejich sjednocení považováno za jeden pojistný vztah.

Ukazatel se nepřeočítává na počet kalendářních dnů ve sledovaném období jednoho roku.

V roce 2009 došlo ke změně v metodice vykazování a čerpání nemocenské, sběru dat a jejich zpracování Českou správou sociálního zabezpečení (ČSSZ), vlivem změny zákona o nemocenském pojištění se projeví některé odlišnosti oproti dosavadní praxi. Data z České správy sociálního zabezpečení jsou informačním zdrojem pro výpočet ukazatelů pracovní neschopnosti a nemocnosti obecně. Do roku 2009 byly sledovány veškeré ukazatele za jednotlivé zaměstnavatele zvlášť (dle výběrového šetření), přičemž pojištěnec a jeho údaje o dočasné pracovní neschopnosti byly započítávány v rámci jednoho zaměstnavatele pouze jedenkrát. ČSSZ však eviduje dočasné pracovní neschopnosti na každý pojistný vztah zvlášť, bez ohledu zda jde vztah u jednoho či více zaměstnavatelů. Od roku 2009 bylo tedy nutné přidat ukazatel počet pracovně právních pojistných vztahů, který není závislý na příslušném zaměstnavateli a slouží správnému porovnání údajů o dočasných pracovních neschopnostech.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti

Vykazují se nově hlášené případy pracovní neschopnosti ve sledovaném období na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů dočasné neschopnosti, ČSÚ, sleduje a zjišťuje Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR dočasné pracovní neschopnosti z dat ČSSZ pouze pro případy ukončené ve sledovaném roce. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti mezi oběma zdroji jsou dány odlišnou metodikou sběru dat.

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti

Ukazatel vykazuje celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (roce) nemocensky pojištění zaměstnanci práce neschopni z příčin uvedených ve formuláři „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Do počtu případů a počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny

Ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců

Ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných.

Způsob výpočtu:

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců = nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti x 100 / průměrný počet osob nemocensky pojištěných.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech

Ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti

Způsob výpočtu:

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech = počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti / počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti.

Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti

Ukazatel průměrné procento pracovní neschopnosti udává, kolik ze 100 pojištěnců je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Zohledňuje, jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají). Vyjadřuje podíl kalendářních dnů pracovní neschopnosti na celkovém kalendářním fondu pojištěnců ve sledovaném období (roce) vyjádřený v procentech.

Způsob výpočtu:

Průměrné procento dnů strávených v pracovní neschopnosti = počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti x 100) / (průměrný počet osob nemocensky pojištěných x počet kalendářních dnů ve sledovaném období.

Průměrný denní stav práce neschopných

Ukazatel představuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (roce) průměrně denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti pro pracovní úraz.

Způsob výpočtu:

Průměrný denní stav práce neschopných = kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti / počet kalendářních dnů ve sledovaném období.

3. Shrnutí základních ukazatelů dočasné pracovní neschopnosti v ČR za 1. pololetí 2016

Průměrný počet nemocensky pojištěných za 1. pol. 2016 činil 4 540 tis. osob, z čehož 51 % tvořili **muži**, **oproti 1. pol. 2015** průměrný počet pojištěnců **vzrostl o 69 tis. osob**. Průměrný počet nemocensky pojištěných **žen** meziročně vzrostl z 2 191,1 tis. osob v 1. pol. 2015, na 2 227,3 tis. osob v 1. pol. 2016. V celkovém počtu ženy představují méně než polovinu nemocensky pojištěných (49 %), ovšem připadá na ně 53 % případů dočasné pracovní neschopnosti. **Podíl mladistvých** na celkovém počtu nemocensky pojištěných se meziročně zvýšil z 2,9 tis. osob v 1. pol. 2015 na 3,9 tis. v 1. pol. 2016. **Průměrný počet nemocensky pojištěných osob samostatně výdělečně činných (OSVČ)** oproti loňskému roku stoupl pouze mírně – z 88,5 tis. v 1. pol. 2015 na 88,6 tis. (tj. 0,1%).

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti se meziročně mírně zvýšil z 873,9 tis. případů v 1. pol. 2015 na 876,5 tis. případů v roce 2016 (tj. o 0,3 %), z celkového počtu tvořily případy dočasné pracovní neschopnosti **mužů** 47,3 %. **Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen** se meziročně zvýšil ze 461,4 tis. případů na 462,1 tis. případů v 1. pol. 2016 (tj. o 0,2 %) u mužů se počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti meziročně zvýšil o 0,5 % – ze 412,5 tis. případů v 1. pol. 2015 na 414,4 tis. případů v 1. pol. 2016. **Nejvíce** nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti z celkového počtu v České republice bylo hlášeno v Praze (195,6 tis. případů) a ve Středočeském kraji (87,6 tis. případů), naopak **nejméně** nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti bylo v Karlovarském kraji (19,1 tis. případů) a Libereckém kraji (34,5 tis. případů). Na tomto místě je nutné připomenout, že třídění dočasné pracovní neschopnosti dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců meziročně klesl z 19,5 případů v 1. pol. 2015 na 19,3 případů v 1. pol. 2016 (tj. o 1 %), z celkového počtu bylo u **mužů** hlášeno 17,9 případů, u **žen** 20,8 případů. V 1. pol. 2016 bylo zapříčiněno 17,1 nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti **nemocí**, 0,5 případů **pracovními úrazy** a 1,6 případů **ostatními úrazy**. Z celorepublikového počtu bylo **nejvíce** nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců hlášeno v Libereckém kraji (23,1 případů) a **nejméně** případů v Praze (16,1).

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti meziročně vrostl z 35 052 tis. prostonaných dnů v 1. pol. 2015 na 36 787 tis. prostonaných dnů v 1. pol. roce 2016 (tj. o 5 %). **Ženy** prostonaly 20 125 tis. dnů, o 3 464 tis. dnů více než **muži**, kteří prostonali 16 662 tis. dnů. V celkovém počtu kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti bylo zahrnuto 31 662 tis. prostonaných dnů pro **nemoc**, 1 320 tis. dnů pro **pracovní úraz** a 3 805 tis. prostonaných dnů pro **ostatní úrazy**.

Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti se meziročně zvýšila ze 40,1 dní v 1. pol. 2015 na 42 dní v 1. pol. 2016, **průměrná délka trvání** dočasné pracovní neschopnosti **se zvýšila téměř o 2 dny**. Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti z důvodu **nemoci** byla 40,7 dní, z důvodu **pracovního úrazu** 53,1 dní a z důvodu **ostatních úrazů** 51,1 dní. Praha si zachovává s přehledem pozici kraje s **nejkratší průměrnou délkou trvání 1 případu** dočasné pracovní neschopnosti (37,4 dnů), **nejdéle na tzv. neschopence** byli pojištěnci ve Zlínském kraji, kde průměrná délka 1 případu dočasné pracovní neschopnosti trvala 50,5 dnů, byla tedy zhruba o 8,5 dnů delší než **celorepublikový průměr**, který činil 42 dnů. Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti **žen** trvala 43,6 dnů, **muži** 40,2 dnů.

Průměrné procento pracovní neschopnosti udává, kolik ze 100 pojištěnců je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Zohledňuje, jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní

neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají). **Průměrné procento pracovní neschopnosti v 1. pol. 2016** oproti stejnému období v loňském roce **stouplo** a jeho úroveň dosáhla **na hodnotu 4,5** (v 1. pol. 2015 činila jeho hodnota 4,3). **Nejvyšší hodnoty** průměrného procenta pracovní neschopnosti byly zaznamenány ve Zlínském kraji (5,5), Moravskoslezském kraji (5,4) a Jihočeském kraji (5,3). V Praze byla v 1. pol. 2016 díky relativně nízkému počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců a krátké průměrné době trvání dočasné pracovní neschopnosti **nejnižší hodnota** průměrného procenta pracovní neschopnosti (3,3).

V 1 pol. 2016 v České republice v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz **denně chybělo na svých pracovištích** 202,1 tis. pojištěnců, což ve srovnání se stejným obdobím v loňském roce (193,7 tis. pojištěnců) bylo o 8,4 tis. pojištěnců více (v 1. pol. 2016 91,5 tis. **muži**, **ženy** 110,6 tis.). Z celkového počtu chybělo na pracovištích 174 tis. pojištěnců **pro nemoc**, 7,3 tis. pojištěnců **pro pracovní úraz** a 20,9 tis. pojištěnců **pro ostatní úraz**.

Tab. č. 1 Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v krajích a ČR celkem za 1. pol. 2016

Území	Průměrný počet nemocensky pojištěných	Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti	Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců	Průměrné procento pracovní neschopnosti	Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ	Průměrný denní stav práce neschopných
Hl. m. Praha	1 212 474	195 597	16,1	3,3	37,3	40 133
Středočeský kraj	422 849	87 611	20,7	4,5	39,3	18 912
Jihočeský kraj	224 957	49 363	21,9	5,3	44,1	11 956
Plzeňský kraj	219 669	50 132	22,8	4,9	39,1	10 780
Karlovarský kraj	86 152	19 054	22,1	4,7	38,7	4 054
Ústecký kraj	278 384	57 041	20,5	4,7	42,0	13 177
Liberecký kraj	149 413	34 518	23,1	4,9	38,5	7 305
Královéhradecký kraj	189 905	40 206	21,2	4,5	39,0	8 618
Pardubický kraj	194 290	39 373	20,3	4,7	42,0	9 091
Kraj Vysočina	174 543	36 648	21,0	5,0	43,7	8 804
Jihomoravský kraj	479 090	88 589	18,5	4,5	44,3	21 562
Olomoucký kraj	229 781	42 553	18,5	4,8	47,0	10 998
Zlínský kraj	216 771	42 679	19,7	5,5	50,5	11 852
Moravskoslezský kraj	461 252	93 103	20,2	5,4	48,6	24 884
ČR celkem	4 539 530	876 467	19,3	4,5	42,0	202 126

Příloha č. 1 - Nemocenské pojištění v roce 2016⁴

Od 1. ledna 2009 je nemocenské pojištění upraveno **zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění**, ve znění pozdějších předpisů. Jde o komplexní úpravu nemocenského pojištění, která zahrnuje jak okruh osob účastných nemocenského pojištění (tj. zaměstnanců, příslušníků ozbrojených sil a bezpečnostních sborů i osob samostatně výdělečně činných), jejich nároky z tohoto pojištění a stanovení výše poskytovaných dávek, posuzování zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění, tak organizační uspořádání nemocenského pojištění, jakož i řízení v tomto pojištění.

Pojistné na nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Účast na nemocenském pojištění

Nemocenského pojištění jsou účastni **zaměstnanci** (kam řadíme i příslušníky ozbrojených sil a bezpečnostních sborů) a **osoby samostatně výdělečně činné** (dále jen „OSVČ“). **Zaměstnanci** jsou **povinně** účastni nemocenského pojištění, na rozdíl od **OSVČ**, jejichž nemocenské pojištění zůstává **dobrovolné**.

Od 1. 1. 2014 se nově definují některé pojmy:

- Za „zaměstnání“ se již nepovažuje právní vztah, na jehož základě vykonával zaměstnanec práci. Nově se za **zaměstnání** považuje činnost zaměstnance pro zaměstnavatele, z níž mu plynou nebo by mohly plynout od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti bez ohledu na druh pracovního vztahu.
- **Zaměstnanci** se rozumí osoby v době zaměstnání, pokud jim plynou nebo by mohly plynout příjmy ze závislé činnosti, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně a nejsou od této daně osvobozeny.

Výjimka z této zásady platí pouze pro zastupitele územních samosprávných celků, kteří nejsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni, nebo ji nevykonávají ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva. Neuvolnění zastupitelé nejsou nadále účastni nemocenského pojištění, z jejich odměn se neplatí pojistné na sociální zabezpečení. Povinná účast na nemocenském pojištění vzniká u zaměstnance (s výjimkou zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce), pokud splňuje podmínky stanovené zákonem o nemocenském pojištění. Jedná se o dvě základní podmínky, a to o:

- **výkon práce** na území České republiky (dále jen „ČR“) v zaměstnání vykonávaném v pracovněprávním či **pracovním vztahu**, který může účast na nemocenském pojištění založit,
- **minimální výši sjednaného příjmu** (jedná se o tzv. **rozhodný příjem**, jehož hranice byla od 1. 1. 2009 stanovena na **2 000 Kč. Tato částka se od 1. 1. 2012 zvýšila na částku 2 500 Kč**).

Od 1. 1. 2014 se ruší zvláštní úprava podmínek účasti na nemocenském pojištění pro krátkodobá zaměstnání, tj. zaměstnání, která neměla trvat a ani netrvala déle než 14 dnů. Zaměstnání se proto budou z hlediska podmínek účasti na nemocenském pojištění dělit na zaměstnání vykonávaná na základě dohody o provedení práce, na zaměstnání malého rozsahu a na ostatní zaměstnání.

Zvláštní podmínky účasti zaměstnanců na nemocenském pojištění jsou stanoveny při výkonu **zaměstnání malého rozsahu**. Zaměstnáním malého rozsahu se rozumí zaměstnání, v němž jsou splněny podmínky výkonu zaměstnání na území ČR, avšak není splněna podmínka sjednání příjmu ze zaměstnání ve stanovené výši. Jde o situace, kdy sjednaná měsíční částka započitatelného příjmu je nižší než rozhodný příjem, anebo měsíční příjem nebyl sjednán vůbec. Při výkonu zaměstnání malého rozsahu je zaměstnanec pojištěn jen v těch kalendářních měsících, v nichž dosáhl aspoň příjmu v příslušné rozhodné výši.

U zaměstnance činného na základě **dohody o provedení práce** vzniká povinná účast na nemocenském pojištění, pokud splňuje dvě podmínky, a to:

⁴ Zdroj: <http://www.mpsv.cz/cs/7>

- výkon práce na území ČR a
- v kalendářním měsíci, v němž dohoda o provedení práce trvá, dosáhl započitatelného příjmu v částce vyšší než 10 000 Kč.

Od 1. 1. 2014 se zjednodušuje provádění nemocenského pojištění smluvních zaměstnanců, nebude se sledovat, zda jsou či nejsou pojištěni ve „třetím“ státě, v němž má zaměstnavatel sídlo.

Účast OSVČ na nemocenském pojištění vzniká na základě přihlášky k nemocenskému pojištění a zaplacením pojistného na nemocenské pojištění.

Od 1. 1. 2014 OSVČ, která je účastna nemocenského pojištění OSVČ, již není z tohoto důvodu považována vždy za OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost. I OSVČ vedlejší může být účastna nemocenského pojištění jako OSVČ, i když není povinna platit zálohy na důchodové pojištění. Minimální měsíční základ, který si může OSVČ určit pro placení pojistného na nemocenské pojištění, činí 5 000 Kč od 1. 1. 2012. Při sazbě 2,3 % činí minimální pojistné na nemocenské pojištění 115 Kč za kalendářní měsíc.

Další informace k účasti na nemocenském pojištění získáte na adrese: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/> a na adrese <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/ucast-na-pojisteni/nemocenske-pojisteni-osvc.htm>.

Nemocenské

Zaměstnanec nebo OSVČ, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, **má nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů** počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti). OSVČ však pro získání nároku na nemocenské musí být účastna dobrovolného nemocenského pojištění OSVČ alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Po dobu prvních 14 kalendářních dnů je zaměstnanec (nikoli OSVČ), kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, **zabezpečen náhradou mzdy, kterou poskytuje zaměstnavatel podle zákoníku práce**. Během prvních dvou týdnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci náhradu mzdy za pracovní dny, avšak **náhrada mzdy**, platu či odměny **nebude příslušet za první 3 takovéto dny**. **Náhrada mzdy** náleží za pracovní dny a to při dočasné pracovní neschopnosti **od 4. pracovního dne** (při karanténě od prvního pracovního dne).

Poživateli starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně se nemocenské vyplácí od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény) po dobu nejvýše 70 kalendářních dnů, nejdéle však do dne, jímž končí pojištěná činnost.

Nárok na nemocenské nemá pojištěnec, který si úmyslně přivodil dočasnou pracovní neschopnost. Jestliže si pojištěnec přivodil dočasnou pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce nebo jako bezprostřední následek své opilosti nebo zneužití omamných prostředků nebo psychotropních látek nebo při spáchání úmyslného trestného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku, náleží mu nemocenské za kalendářní den v poloviční výši, bez ohledu na to, zda má rodinné příslušníky. Také v případě, kdy vznikla pojištěnci dočasná pracovní neschopnost nebo mu byla nařízena karanténa v době útěku z místa vazby nebo z místa výkonu trestu odnětí svobody, nemá nárok na nemocenské.

Nemocenské náleží rovněž ve stanovených případech, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti (karantény) došlo po skončení pojištěného zaměstnání v tzv. **ochranné lhůtě**. Účelem ochranné lhůty je zajistit bývalého zaměstnance po stanovenou dobu po skončení pojištění pro případ vzniku sociální události (dočasné pracovní neschopnosti) dříve, než opět nastoupí další zaměstnání. Ochranná lhůta v případě uplatňování nároku na nemocenské činí **7 kalendářních dnů** ode dne skončení zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění. U zaměstnání kratších než 7 kalendářních dnů činí ochranná lhůta pouze tolik dnů, kolik činilo toto poslední zaměstnání.

Ochranná lhůta neplyne

- z pojištěné činnosti poživatele starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně,
- z dalšího zaměstnání sjednaného jen na dobu dovolené v jiném zaměstnání,
- ze zaměstnání zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce,
- ze zaměstnání malého rozsahu,
- ze zaměstnání, které si žák nebo student sjednali výlučně na dobu školních prázdnin nebo jejich část,
- v případě, že pojištění odsouzeného skončí v době jeho útěku z místa výkonu trestu odnětí svobody.

Výpočet dávek nemocenského pojištění

Určení denního vyměřovacího základu

Dávky se počítají z denního vyměřovacího základu, který se zjistí tak, že započitatelný příjem zúčtovaný zaměstnanci v rozhodném období (zpravidla období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla sociální událost) se dělí počtem „započitatelných“ kalendářních dnů připadajících na toto rozhodné období. Takto stanovený průměrný denní příjem se upravuje (redukuje) pomocí tří redukčních hranic na denní vyměřovací základ.

Redukce denního vyměřovacího základu

Výši tří redukčních hranic platných od 1. ledna kalendářního roku vyhlašuje Ministerstvo práce a sociálních věcí formou Sdělení ve Sbírce zákonů.

V roce 2014 činila 1. redukční hranice 865 Kč, 2. redukční hranice 1 298 Kč, 3. redukční hranice 2 595 Kč.

V roce 2015 činila 1. redukční hranice 888 Kč, 2. redukční hranice 1 331 Kč, 3. redukční hranice 2 662 Kč.

V roce 2016 činí 1. redukční hranice 901 Kč, 2. redukční hranice 1 351 Kč, 3. redukční hranice 2 701 Kč.

Redukce se provede tak, že se započte

- do první redukční hranice
  - u nemocenského a ošetrovného 90 % denního vyměřovacího základu,
  - u peněžitě pomoci v mateřství a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství 100 % denního vyměřovacího základu,
- z části denního vyměřovacího základu mezi první a druhou redukční hranicí se započte 60 %,
- z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 %,
- k části nad třetí redukční hranici se nepřihlédne.

Výše dávek nemocenského pojištění

- Výše nemocenského činí 60 % denního vyměřovacího základu od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti.
- Výše peněžitě pomoci v mateřství činí 70 % denního vyměřovacího základu.
- Výše ošetrovného činí 60 % denního vyměřovacího základu.
- Výše vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství je stanovena ve výši rozdílu mezi denním vyměřovacím základem zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajících na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení.

Další informace k nemocenskému pojištění lze nalézt na adrese <http://www.mpsv.cz/cs/7>.

Příloha č. 2 - Legislativní změny v nemocenském pojištění v období 1999 - 2016⁵

V roce 1999

- Byl zaveden systém redukčních hranic pro stanovení výše nemocenského a jejich pravidelná valorizace (každoročně k 1. lednu).

V roce 2002

- Bylo rozhodnuto (v souvislosti s řešením finančních dopadů povodně v roce 2002), že se redukční hranice pro stanovení výdělků rozhodných pro výpočet dávek nemocenského pojištění pro rok 2003 nezvýší.

V roce 2003

S účinností od 1. ledna 2004

- bylo prodlouženo rozhodné období, ze kterého se zjišťuje denní vyměřovací základ pro stanovení dávek nemocenského pojištění, z kalendářního čtvrtletí na 12 kalendářních měsíců,
- byl snížen denní vyměřovací základ do první redukční hranice pro výpočet nemocenského a podpory při ošetřování člena rodiny za dobu prvních 14 kalendářních dnů pracovní neschopnosti (karantény) nebo potřeby ošetřování
- byla snížena procentní sazba pro výpočet nemocenského z 50% na 25% za první tři kalendářní dny pracovní neschopnosti
- byla prodloužena doba, po kterou nebudou zvyšovány redukční hranice denního vyměřovacího základu, i na roky 2004 a 2005

V roce 2006

- Od 1. 1. 2006 byly zvýšeny redukční hranice pro výpočet denního vyměřovacího základu.
- Byl přijat nový zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění spolu se zákonem, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o nemocenském pojištění, byl schválen 25. dubna 2006. Jeho účinnost byla stanovena k 1. lednu 2007. Zákonem č. 585/2006 Sb. došlo k odložení účinnosti zákona č. 187/2006 Sb. o jeden rok, takže měl účinnosti nabýt dnem 1. ledna 2008. (Jeho účinnost však byla odložena ještě jednou až na 1. 1. 2009 - viz níže)

V roce 2007

- Od 1. 1. 2007 se znovu zvýšily redukční hranice pro výpočet denního vyměřovacího základu.
- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, s účinností od 1. ledna 2008 přinesl tyto změny
  - zavedení karenční doby pro poskytování nemocenského, tzn. neposkytování nemocenského za období prvních tří kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti či nařízené karantény, nezvýšení redukčních hranic pro úpravu denního vyměřovacího základu pro rok 2008,
  - ponechání redukce příjmu do výše první redukční hranice pro výpočet nemocenského a podpory při ošetřování člena rodiny i po 14. dnu trvání sociální události, pro kterou tyto dávky náleží,
  - úprava procentních sazeb denní výše nemocenského a podpory při ošetřování člena rodiny,
  - zkrácení ochranné lhůty (obecná délka ochranné lhůty 42 kalendářních dnů byla zkrácena na 7 kalendářních dnů),
  - zrušení nároku na podporu při ošetřování člena rodiny z ochranné lhůty, zrušení nároku na peněžitou pomoc v mateřství uchazeče o zaměstnání,
  - zrušení „osamělosti“ jako podmínky pro prodloužení poskytování peněžité pomoci v mateřství z 28 na 37 týdnů,
  - bylo zavedeno zachování denního vyměřovacího základu pro výpočet další peněžité pomoci v mateřství v případě opakovaného porodu; podmínkou je, že zaměstnankyně nastupuje na další mateřskou dovolenou za trvání téhož zaměstnání v době, kdy její předchozí dítě není starší 4 let a předchozí denní vyměřovací základ před redukcí je vyšší než denní vyměřovací základ před redukcí stanovený pro další peněžitou pomoc v mateřství.

V roce 2008

⁵ Zdroj: http://www.mpsv.cz/files/clanky/23180/Analiza_nemocenskeho_pojisteni_2015.pdf

- Nálezem Ústavního soudu ze dne 23. dubna 2008 vyhlášeným pod č.166/2008 Sb. byla s účinností od 30. 6. 2008 zrušena úprava, kdy se neposkytovalo nemocenské v době prvních tří dnů dočasné pracovní neschopnosti.
- Zákon č. 305/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s účinností od 1. září 2008, přinesl zejména tyto změny:
  - byla snížena sazba pro výpočet nemocenského za první 3 kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti z 60 % na 25 %,
  - nemocenské náleží i při karanténě kratší než 4 dny,
  - vojákům z povolání a příslušníkům bezpečnostních sborů náleží nemocenské za první 3 kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti ke službě.

V roce 2009

- Zákon o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb., s účinností od 1. 1. 2009:
  - přenesl provádění nemocenského pojištění z tzv. velkých organizací (organizace, které měly více než 25 zaměstnanců) na orgány nemocenského pojištění (ČSSZ a OSSZ),
  - posílil ochranné prvky proti zneužívání systému (karenční doba, náhrada mzdy),
  - zajistil větší úměrnost výše dávek nemocenského pojištění zaplacenému pojistnému na nemocenské pojištění zvýšením počtu redukčních hranic pro výpočet denního vyměřovacího základu ze dvou na tři,
  - zainteresoval zaměstnavatele na vývoji pracovní neschopnosti zaměstnanců, zaměstnavatelé začali vyplácet náhradu mzdy za prvních 14 (později 21) dnů dočasné pracovní neschopnosti.
- V zákoně o pojistném na sociální zabezpečení:
  - byly upraveny sazby pojistného – zaměstnanci přestali odvádět pojistné na nemocenské pojištění a zaměstnavatelům byla snížena sazba pojistného (ze 4,4 %) na 2,3%, OSVČ byla snížena sazba pojistného na nemocenské pojištění (ze 4,4%) na 1,4%,
  - dále dostaly OSVČ možnost platit pojistné na nemocenské pojištění z měsíčního vyměřovacího základu, který si stanovily, minimálně z částky 4 000 Kč, a maximální roční výše vyměřovacího základu byla 48násobek průměrné měsíční mzdy (v roce 2009 činila 1 130 640 Kč).
- Od 1. prosince 2009 nabyl účinnosti zákon č. 302/2009 Sb. Tímto zákonem se změnila některé povinnosti ošetřujícího lékaře a zaměstnavatele.

V roce 2010

- Zákon č. 362/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s návrhem zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2010, přinesl opatření, která měla platit pouze pro rok 2010 a jejichž cílem bylo snížení deficitu státního rozpočtu.
Přehled změn v oblasti nemocenského pojištění:
  - zavedení jednotné procentní sazby pro výpočet denní výše nemocenského ve výši 60 %,
  - snížení zápočtu příjmu pro stanovení denního vyměřovacího základu do první redukční hranice u peněžité pomoci v mateřství a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství ze 100 % na 90 %, snížení procentní sazby pro výpočet peněžité pomoci v mateřství ze 70 % na 60 %,
  - zavedení třídní kareční doby u ošetřovného.
- Od 1. 6. 2010 nabyl účinnosti zákon č. 166/2010 Sb. Tímto zákonem byly zrušeny změny zavedené zákonem č. 362/2009 Sb., které byly účinné od 1. 1. 2010 a týkaly se výše peněžité pomoci v mateřství, ošetřovného a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství, byla zrušena ustanovení § 21a, § 37a a § 40a.

V roce 2011

- Od 1. 1. 2011 nabyl účinnosti zákon č. 347/2010 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. Došlo k těmto změnám:
  - podpůrná doba u nemocenského začíná 22. kalendářním dnem trvání dočasné pracovní neschopnosti (nebo karantény), v období prvních 21 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní

neschopnosti či nařízené karantény poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci náhradu mzdy podle zákoníku práce (toto opatření platí do 31. 12. 2013),

- výše nemocenského za kalendářní den činí i nadále jako v roce 2010 60 % denního vyměřovacího základu (bez časového omezení),
- zaměstnavatelé zaměstnávající méně než 26 zaměstnanců mohou využít možnosti přihlášení se k vyšší sazbě pojistného na nemocenské pojištění (z 2,3 % na 3,3 %) a je jim refundována polovina náhrady mzdy vyplacené zaměstnancům.
- OSVČ si již nemohou dobrovolně stanovit vyšší měsíční vyměřovací základ pro platbu pojistného na nemocenské pojištění. Jejich vyměřovací základ pro pojistné na nemocenské pojištění nesmí být vyšší než vyměřovací základ pro pojistné na důchodové pojištění.
- Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 55/10 vyhlášený pod č. 80/2011 Sb. - zrušil některá ustanovení zákona č. 347/2010 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti MPSV, uplynutím dne 31. prosince 2011.

V roce 2012

- Podle zákona č. 364/2011 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí, změny přijaté zákonem č. 347/2010 Sb. platí i nadále od 1. 1. 2012.
- Zákonem č. 365/2011 Sb., kterým se měnil zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byl od 1. 1. 2012 novelizován také zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Touto novelou se rozšířil okruh nemocensky pojištěných osob o zaměstnance činné na základě dohody o provedení práce. U zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce vznikne povinná účast na nemocenském pojištění, pokud splňuje dvě podmínky, a to jednak výkon práce na území ČR a jednak, že v kalendářním měsíci, v němž dohoda o provedení práce trvá, dosáhne započitatelného příjmu v částce vyšší než 10 000 Kč.
- Zákon č. 470/2011 Sb., kterým se měnil zákon o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - nabyl účinnosti 1. 1. 2012. Tato technická novela zákona přinesla řadu změn, zejména znovu rozšířila okruh nemocensky pojištěných osob.

Další změny v oblasti nemocenského pojištění:

- do vyloučených dnů se nově zahrnují dny neplaceného pracovního volna,
- změny v úpravě při stanovování rozhodného období a pravděpodobného příjmu,
- doba studia, pokud bylo úspěšně ukončeno, se započítává jako doba účasti na nemocenském pojištění při zjišťování podmínky 270 dnů účasti na nemocenském pojištění v posledních dvou letech před nástupem na peněžitou pomoc v mateřství,

V roce 2013

V roce 2013 nedošlo k žádným zásadním právním úpravám systému nemocenského pojištění.

- Zaměstnanec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má při splnění všech podmínek nárok na nemocenské od 22. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti).
- Po dobu prvních 21 kalendářních dnů je zaměstnanec, kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, zabezpečen náhradou mzdy, kterou poskytuje zaměstnavatel podle zákoníku práce. Náhrada mzdy náleží za pracovní dny a to při dočasné pracovní neschopnosti od 4. pracovního dne (při karanténě od prvního pracovního dne).

V roce 2014

Ani v roce 2014 nedošlo k podstatným právním úpravám systému nemocenského pojištění. Menší změnou bylo ukončení platnosti přechodného ustanovení, které se týkalo délky poskytování náhrady mzdy.

- Zaměstnanec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má při splnění všech podmínek nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní

neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti).

- Byly nově definovány některé pojmy
  - Nově se za zaměstnání považuje činnost zaměstnance pro zaměstnavatele, z níž mu plynou nebo by mohly plynout od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti bez ohledu na druh pracovního vztahu.
  - Zaměstnanci se rozumí osoby v době zaměstnání, pokud jim plynou nebo by mohly plynout příjmy ze závislé činnosti, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně a nejsou od této daně osvobozeny. Výjimka z této zásady platí pouze pro zastupitele územních samosprávných celků, kteří nejsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni, nebo ji nevykonávají ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva. Neuvolnění zastupitelé nejsou nadále účastni nemocenského pojištění, z jejich odměn se neplatí pojistné na sociální zabezpečení.
- Od 1. 1. 2014 se ruší zvláštní úprava podmínek účasti na nemocenském pojištění pro krátkodobá zaměstnání, tj. zaměstnání, která neměla trvat a ani netrvala déle než 14 dnů. Zaměstnání se proto budou z hlediska podmínek účasti na nemocenském pojištění dělit na zaměstnání vykonávaná na základě dohody o provedení práce, na zaměstnání malého rozsahu a na ostatní zaměstnání.
- Zvláštní podmínky účasti zaměstnanců na nemocenském pojištění jsou stanoveny při výkonu zaměstnání malého rozsahu. Zaměstnáním malého rozsahu se rozumí zaměstnání, v němž jsou splněny podmínky výkonu zaměstnání na území ČR, avšak není splněna podmínka sjednání příjmu ze zaměstnání ve stanovené výši. Jde o situace, kdy sjednaná měsíční částka započitatelného příjmu je nižší než rozhodný příjem (2 500 Kč), anebo měsíční příjem nebyl sjednán vůbec. Při výkonu zaměstnání malého rozsahu je zaměstnanec pojištěn jen v těch kalendářních měsících, v nichž dosáhl aspoň příjmu v příslušné rozhodné výši.
- OSVČ, která je účastna nemocenského pojištění OSVČ, již není z tohoto důvodu považována vždy za OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost. Minimální měsíční základ, který si může OSVČ určit pro placení pojistného na nemocenské pojištění, činí 5 000 Kč (od 1. 1. 2012). Při sazbě 2,3 % činí minimální pojistné na nemocenské pojištění 115 Kč za kalendářní měsíc.
- OSVČ pro získání nároku na nemocenské musí být účastna dobrovolného nemocenského pojištění OSVČ alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti. OSVČ, která je uznána ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopnou, má při splnění všech podmínek nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti).

V roce 2015

- V roce 2015 je zrušena zvýšená sazba pojistného na sociální zabezpečení pro zaměstnavatele s počtem zaměstnanců menším než 26 a navazující úprava, kdy si takový zaměstnavatel mohl od pojistného odečíst polovinu ze zúčtované a vyplacené náhrady mzdy za dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti jeho zaměstnanců.

V roce 2016

- V roce 2016 činí 1. redukční hranice 901 Kč, 2. redukční hranice 1 351 Kč, 3. redukční hranice 2 701 Kč.

Použité značky

- ležatá čárka na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval
- x ležatý křížek na místě čísla značí, že zápis není možný z logických důvodů
- i. d. individuální data

